

*ДНІПРОВСЬКА МІСЬКА РАДА
ДЕПАРТАМЕНТ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ
МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР*

*В. О. Сухомлинський у
діалозі з сучасністю*

*Виступ Устінової Тетяни Петрівни – методиста з питань викладання
математики методичного центру управління освіти департаменту
гуманітарної політики Дніпровської міської ради*

2018 рік

Василь Сухомлинський

(1918 -
1970)

“Школа стає справжнім осередком культури лише тоді, коли в ній панують чотири культури:

- культ Батьківщини,*
- культ людини,*
- культ книжки,*
- культ рідного слова”.*

В.О.Сухомлинський

“Головною потребою кожного школяра мають стати праця, самостійна думка, відкриття істини.”

В.О.Сухомлинський

Потребою сучасної школи є створення умов, за яких кожен учень мав би змогу навчатися самостійно здобувати необхідну інформацію, використовуючи її для власного розвитку, самореалізації, для розв'язання існуючих проблем.

Самореалізація як складова життєвого успіху пов'язана зі свідомим прагненням розкрити свої сили та здібності в суспільному застосуванні, тому сучасний випускник має бути здатний до саморозвитку та неперервної самоосвіти.

У середній ланці творчий розвиток знайшли такі ідеї вченого:

**Створення
атмосфери
інтелектуальної
творчості на
уроках і в
позаурочний час**

**Створення
пошуково-
дослідниць-
кого фону
навчання**

**Синтез
інтелектуальної
та практичної
діяльності**

**Залучення
учнів до
творчої
праці**

Завдання вчителя

- здійснити діагностику навчальних можливостей учнів;
- використовувати на різних етапах вивчення матеріалу різні форми організації занять, що відповідають особливостям учнів конкретного класу;
- систематично включати учнів до творчої самостійної роботи;
- поєднувати традиційні й новітні технології навчання.

Концептуальні засади формування творчої особистості школяра в педагогічній спадщині В.Сухомлинського

- урахування особливостей розвитку дитячого організму в різні вікові періоди;
- глибоке пізнання індивідуальності кожної дитини; визнання її унікальності й неповторності;
- віра в творчі можливості кожної дитини;
- створення сприятливих умов для розкриття потенціальних сил дитини;
- проектування розвитку особистості школяра;
- утвердження принципів педагогіки співробітництва;
- поетапна розробка та поступове впровадження в практичну діяльність ідей розвивального навчання

**Педагог без любові
до дитини – це все
одно, що**

✓ співець без голосу,

**✓ музикант без
слуху,**

**✓ живописець без
відчуття кольору**

У сучасній школі відбувається формування такої моделі випускника, який як суб'єкт самоосвіти включає:

- інформаційну та діяльнісну підготовленість на сучасному рівні знання,
- творче мислення,
- самостійність у виборі рішення,
- вміння самоорганізації,
- розвинуту працездатність,
- знання шляхів і способів мобілізації власних можливостей та творчого потенціалу,
- потребу і здатність відчувати прекрасне.

«Відкрити в кожній людині творця, поставити її на шлях самобутньої творчої, інтелектуально повнокровної праці – це завдання стає нині першочерговим у практичній роботі».

В.Сухомлинський

Сухомлинський вказував, що перш ніж учити дітей запам'ятовувати, їх потрібно вчити думати, мислити, аналізувати факти і явища оточуючого світу. "Якщо повторення — мати навчання, то спостереження — мати обдумування і запам'ятовування знань"

В.О. Сухомлинський говорив: «Успіх у навчанні – єдине джерело внутрішніх сил дитини, які породжують енергію для подолання труднощів, бажання вчитися». За його словами, пристрасне бажання вчитися, усвідомлення мети навчання – найважливіший стимул навчальної діяльності учнів.

Творча робота -

- це результат копіткої праці на уроці і вчителя, і учня,*
- це вияв рівня розвитку дитини, рівня оволодіння рідною мовою, вміння поєднувати власні думки і слово, відповідного емоційного настрою і бажання мислити образно;*
- це допомагає учням сформувати вміння спілкуватися, досягти високих результатів у оволодінні знаннями і вміннями.*

«Математика вчить мислити й разом з тим вселяє віру в безмежні сили людського розуму».

«Розумова праця на уроках математики — пробний камінь мислення».

«Математика вчить мислити й разом з тим вселяє віру в безмежні сили людського розуму. Вона виховує волю, характер».

В.О. Сухомлинський

«Математику вже навіть задля того треба вивчати, що вона розум до ладу ...»

Кожну математичну книжку, варту читання, треба перечитувати «вздовж і впоперек», якщо дозволено буде вжити такий вислів.»

Сухомлинський В. О.

«Математика – це насамперед думка, допитлива, що бажає все знати, про все мати уявлення.»

Математика вчить мислити й разом з тим вселяє віру в безмежні сили людського розуму. Вона виховує волю, характер»

Сухомлинський В. О.

Наприклад -

Геометричний матеріал – це образи і символи. Тому завдання вчителя допомогти учню створити реальні об'єкти в ході моделюючої діяльності, навчити використовувати здобуті знання у повсякденному житті. В.О. Сухомлинський писав: *"Духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе у світі гри, казки, музики, фантазії, творчості. Ми повинні вчити і виховувати так, щоб дитина почувала себе шукачем і відкривачем знань. Тільки за цієї умови одноманітна, напружена, стомлююча робота школяра забарвлюється радісними почуттями і може принести маленьким людям переживання творця"*.

Дійсно, необхідно творчу фантазію дітей слід нічим не обмежувати, але вчити спиратися на науковий понятійний апарат і логічні прийоми сприймання мислення.

Задачі є невід'ємною складовою курсу геометрії у школі. Творчо працюючому вчителю, особливу увагу, необхідно звертати на творчі задачі, адже, як писав В.О. Сухомлинський, «це вправи, що пробуджують внутрішню енергію мозку, стимулюють гру розумових сил».

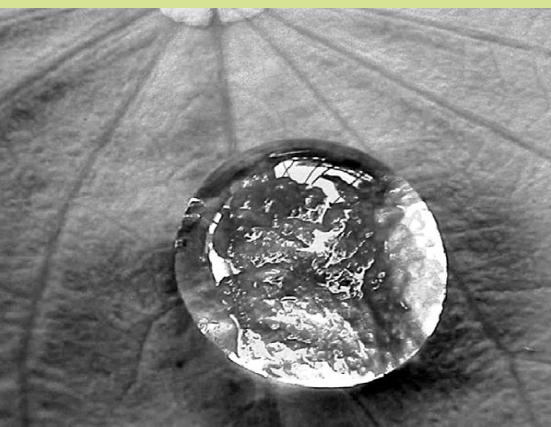
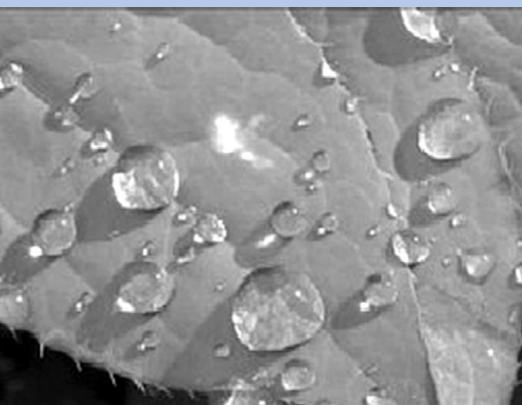
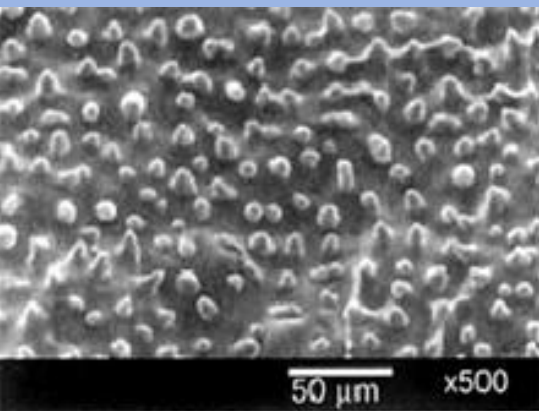
Велику увагу видатний педагог приділяв процесу оволодіння знаннями та розумового розвитку учнів.

«Дуже важливою умовою повноцінного розумового виховання є відповідність методів навчання, структури уроку і взагалі всіх організаційних та педагогічних елементів навчальній і виховній меті матеріалу, завданням всебічного розвитку учнів».

Як відомо, у навчанні фізики як навчального предмета закладено великі можливості для формування наукового світогляду учнів.

В. О. Сухомлинський убачав, що здобуті учнем знання із фізики на все життя накладають відбиток на його духовний світ.

«Серцевиною розумової вихованості є світоглядна спрямованість переконань, побудованих на знаннях. Ми вважаємо дуже значущим практичне втілення тієї чи іншої істини, що науковий світогляд – це не тільки система правильних поглядів на світ, а й суб'єктивний стан особистості, який виявляється в її почуттях, волі, діяльності»

Квітка, яка виникла в болоті та залишилась чистою, незаплямованою, просто не могла не стати одним із найважливіших символів Сходу. Про цю квітку існує безліч надзв и чайних епітетів, відображених у прозі і поезії. Ось як писав про лотос корейський поет середньовіччя Сон Кана (в перекладі А. Ахматової):

*Чем дождь сильнее льёт,
Тем лотос всё свежее;
Но лепестки, заметь,
Совсем не увлажнились. Хочу, чтобы душа
Была чиста, как лотос*

Учені довгий час не могли пояснити властивості лотоса, аж поки не з'явився такий прилад, як електронний мікроскоп. За допомогою скануючого електронного мікроскопу німецький учений Вільгельм Бартхлотт у 1975 році виявив, що листя та квітки лотоса виділяють воскоподібну речовину купрін, яка є сумішшю найвищих жирних кислот і їхніх ефірів, що утворюють на поверхні особливу структуру у вигляді найдрібніших сильно випуклих бугорків-шишечок. Розмір цих шишечок не більше 20 мікрон, а відтань між ними – близько 2 мікрон. Крім того, шишечки покриті ще більш дрібними «нано волосинками».

В. О. Сухомлинський вказував на доцільність застосування самотійних спостережень, лабораторних робіт, самотійного складання приладів, установок, виконання розрахунків конструкторського характеру.

Учений високо цінував такий методичний прийом, як складання фізичних задач із виробничим (технічним) змістом: *«Під час вивчення математики, фізики, хімії одним з прийомів виховання творчого характеру розуму є самотійне складання задач та їх розв'язування. У середніх і старших класах складають задачі в процесі практичної діяльності – використовують досвід технічної творчості і продуктивної праці. Складання й розв'язування задач інтелектуально збагачують працю...»*

*Однією з основних
задач системи
національної освіти
суверенної України є
формування творчо
активного педагога.*

*Сто
порад
учителю
(За В. Сухомлинським)*

*Василь Сухомлинський:
«Серце віддаю дітям»*

Педагогічна спадщина В.Сухомлинського багатопланова. Вона зазнавала певної еволюції, постійно збагачувалася, поглиблювалася. Хоча він жив і творив у застійні часи, ставлення до його діяльності та ідей не змінилося.

Його педагогічна концепція високогуманна і демократична, органічно поєднує класичну і народну педагогіку.

Книга "Сто порад учителеві" написана російською мовою протягом 1965 - 1967 років. У повному об'ємі вперше опублікована українською мовою у 1976 році в другому томі п'ятитомного видання вибраних творів педагога.

<http://vasurenko-olga.com.ua/vasyl-suhomlynskyu-sto-porad-uchytelevi>

15. "Осмислювання нового матеріалу як етап уроку" (Василь Сухомлинський, книга "Сто порад учителям")

"Мабуть, кожному вчителю доводилося зустрічатися з таким явищем: учора на уроці всі дуже добре зрозуміли правило (визначення, закон, формулу), добре відповідали, наводили приклади, а сьогодні, дивись, майже половина класу уявляє вивчене якимось туманно, а дехто вже й забув матеріал. Виявляється, що виконуючи домашнє завдання, багато учнів натрапило на великі труднощі. У класі ж цих труднощів не помічалось. Зрозуміти — це ще не означає знати, розуміння — ще не знання. Щоб були тверді знання, необхідне осмислювання. Що таке осмислювання? Учень думає над тим, що він сприйняв, перевіряє, наскільки правильно він зрозумів матеріал, пробує застосувати здобуті знання на практиці..."

(Василь Сухомлинський)

21. "Учить спостерігати, учить бачити" (з книги Василя Сухомлинського "Сто порад учителям")

«Слід сказати, що спостереження в деяких школах розглядається не як один з видів активної розумової діяльності, не як шлях розвитку розумових сил, а як засіб для ілюстрації певних тем, розділів. Культура педагогічної праці великою мірою визначається тим, яке місце в розумовому розвитку школярів займає спостереження. Із спостережень не тільки черпаються знання, — у спостереженнях знання живуть, завдяки спостереженням вони, можна сказати, йдуть в обіг, застосовуються як інструменти в праці. Якщо повторення — мати навчання, то спостереження — мати осмислювання й запам'ятовування знань...»

(Василь Сухомлинський)

22. "Як читанням розвивати знання" (Василь Сухомлинський, книга "Сто порад учителеві")

"У середньому і в старшому віці читання науково-популярної і наукової книжки відіграє ту саму роль, що спостереження в молодшому віці. В учня, який уміє бачити, спостерігати, виробляється сприйнятливість і до наукової книжки. Інтерес до знань неможливий без повсякчасного читання наукової та науково-популярної літератури. Не може бути й мови про непохитний інтерес до знань, якщо учень не виходить за межі підручника..."

(Василь Сухомлинський)

24. "Не допускайте диспропорції між уміннями й знаннями" (з книги Василя Сухомлинського "Сто порад учителеві")

"Диспропорція між уміннями й знаннями полягає в тому, що в учня ще немає умінь, які є інструментом опанування знань, а йому вчитель подає все нові й нові знання: засвоюй, гав не лови. Такий учень — усе одно, що людина без зубів: змушений ковтати непережовані шматки, він спочатку нездужає, а потім зовсім захворює, нічого не може їсти... Вище я вже зупинявся на тому, що багато учнів не можуть опанувати знання, тому що не вміють швидко й свідомо читати, читаючи, думати. Це одна з найсумніших диспропорцій. **Уміння швидко й свідомо читати — і виразно, і про себе — це не просто елементарна грамотність. Це одна з найважливіших умов повноцінного логічного мислення на уроках і під час самостійної роботи над книжкою. Той, хто не вміє швидко й свідомо читати, не може успішно оволодівати знаннями...**"

(Василь Сухомлинський)

34. "Виховуйте трудовими захопленнями" (книга "Сто порад учителям") - Василь Сухомлинський

"Десятиріччя роботи в школі переконали мене в тому, що праця відіграє надзвичайно важливу роль у розумовому розвитку. Розум дитини — на кінчиках її пальців. Це педагогічне переконання виникло із спостережень. Я бачив, що в дітей із золотими руками, у тих, хто любить працю, формується ясний, допитливий розум. Йдеться не про всяку працю, а передусім про складну, творчу працю, в якій — думка, тонке вміння, майстерність. Факти з кожним роком усе більше переконували, що тут є безпосередній зв'язок. **Чим вища майстерність, яку опанувала й опановує рука, тим розумніші дитина, підліток, юнак, тим яскравіше виявляється здатність до вдумливого аналізу фактів, явищ, причинно-наслідкових зв'язків, закономірностей...**"

(Василь Сухомлинський)

46. "Поради вчителеві, який працює у великій школі" (з книги Василя Сухомлинського "Сто порад учителеві")

"Учителеві школи, де колектив складається з кількох десятків педагогів, незрівнянно легше вдосконалювати свою майстерність, ніж у маленькій школі. У великому колективі завжди є досвідчені педагоги. Але запозичення педагогічного досвіду — дуже складна справа, це — творчість. Вам, новачкові на педагогічній ниві, є чого повчитися майже в кожного педагога, який попрацював у школі хоча б кілька років. Але, запозичуючи досвід, треба економити час. Важко було б добратися до джерел майстерності, якби ви почали відвідувати уроки в усіх педагогів по черзі... Чим більше ви вивчаєте й спостерігаєте досвід своїх старших колег, тим необхідніші вам самоспостереження, самоаналіз, самовдосконалення, самовиховання. На основі самоспостереження, самоаналізу у вас народжуватимуться власні педагогічні ідеї..."

(Василь Сухомлинський)

85. "Як спонукати до самовиховання в праці й навчанні"
(Василь Сухомлинський, книга "Сто порад учителеві")

"... Радість праці — це самовираження в праці. Це той складний духовний стан, коли людина з подивом і захопленням бачить витвір своїх рук, знаходить у ньому саму себе, своє напруження, години одноманітної, нічим не примітної праці. Щоб зробити працю сферою самовиховання (а без трудового самовиховання взагалі самовиховання немислиме), треба дати кожному вихованцеві радість праці, добитися того, щоб праця стала творчістю. У праці починаються ті пошуки самого себе, які, триваючи кілька років, завершуються становленням покликання. Радість праці, трудова творчість, пошуки самого себе — усе це можливе лише в тому разі, коли в праці розкривається індивідуальність. Трудове самовиховання — це не просто вихід на збирання картоплі, на збір металолому. Це заглиблення в самого себе, злиття розумових сил і майстерності рук, свідомо постановка мети й подолання труднощів..."

(Василь Сухомлинський)

86. "Як виховувати самодисципліну в розумовій праці" (з книги Василя Сухомлинського "Сто порад учителеві")

"Ці поради ми даємо учням старших класів, починаючи із сьомого. Вони стосуються дуже важливої сфери духовного життя школяра — читання, мислення, розв'язування розумових задач. Ефективність цих порад залежить від багатьох умов і передумов, серед яких на першому місці стоїть те, щоб у школі, насамперед у педагогічному колективі, панувала атмосфера багатих інтелектуальних інтересів; щоб уроки проходили на фоні багатогранного розумового життя, щоб у кожного школяра було своє розумове захоплення. Є це все — значить і вихованці будуть дуже чутливі до повчань, що стосуються самодисципліни розумової праці. Найважливішими ми вважаємо такі повчання..."

(Василь Сухомлинський)